

BIỆN PHÁP NÂNG CAO VĂN HÓA ỨNG XỬ CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

BÙI THỊ HẢO

*Khoa Lý luận Chính trị, Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh;
buiithhao@iuh.edu.vn*

DOIs: <https://doi.org/10.46242/jstiuh.v58i04.4503>

Tóm tắt. Văn hóa ứng xử có vai trò truyền tải giá trị nhân văn, rèn luyện nhân cách, giáo dục thế hệ trẻ. Tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh, trong khi phần lớn sinh viên có lối sống trong sáng, cư xử văn minh thì vẫn còn một bộ phận không nhỏ sinh viên có hành vi, thái độ ứng xử chưa chuẩn mực, ảnh hưởng tới hình ảnh cá nhân và uy tín nhà trường. Để nâng cao chất lượng, thương hiệu nhà trường đối với xã hội, Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh chú trọng cung cấp kiến thức và xây dựng văn hóa ứng xử học đường. Bài báo khái quát lý luận về văn hóa ứng xử học đường, khảo sát 674 sinh viên đang học tập tại trường để lấy số liệu phân tích thực trạng ứng xử của sinh viên, tìm ra nguyên nhân dẫn đến những hành vi, thái độ ứng xử thiếu văn hóa, từ đó, đề xuất ba nhóm biện pháp nâng cao văn hóa ứng xử học đường cho sinh viên tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay.

Từ khoá: Văn hóa ứng xử, ứng xử học đường, Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Văn hóa ứng xử là hệ thống giá trị, chuẩn mực vật chất và tinh thần thể hiện chân, thiện, mỹ, sự nhận thức, khả năng vận dụng tri thức vào đời sống thực tiễn được cụ thể hóa thành hành vi, thái độ, cử chỉ, lời nói của cá nhân, tập thể phù hợp với môi trường, hoàn cảnh. Văn hóa ứng xử có khả năng chi phối hành vi của con người, những tác động của ứng xử thể hiện qua nhiều cách thức, chủ yếu được nhìn nhận qua mối quan hệ giữa con người với con người thông qua tri thức và các giá trị văn hóa mà người đó tiếp nhận được trong giáo dục, do đó, vấn đề ứng xử được đặt ra như một nhu cầu của quá trình phát triển văn hóa nói riêng và phát triển xã hội nói chung.

Hiện nay, hoạt động văn hóa mang tính chất quốc tế xuất hiện trong mọi hoạt động của xã hội từ giáo dục, sách báo, phim ảnh, truyền hình và là điều kiện để giao lưu, tiếp biến văn hóa. Hiện tượng tiếp nhận và truyền bá các thông tin sai lệch hoặc tin giả ngày một nhiều là do thiếu hoặc yếu tư duy phản biện hoặc cách ứng xử thụ động. Do đó, cần có một nền tảng văn hóa ứng xử vững chắc để đối chiếu, so sánh và tự bảo vệ trong điều kiện mới mà trước hết là văn hóa ứng xử cá nhân. Bối cảnh hội nhập quốc tế, sự giao lưu văn hóa tạo ra không ít thách thức đối với các chủ thể nhận thức, đặc biệt là môi trường giáo dục. Ở trường học, ứng xử của mỗi cá nhân phải phù hợp với môi trường vận động, biến đổi của đời sống kinh tế - xã hội, do đó, văn hóa ứng xử học đường có vai trò quan trọng đến sự phát triển của các nhân và nâng cao vị thế nhà trường.

Tại các trường học, khi đa số cán bộ, giảng viên, nhân viên, sinh viên có văn hóa ứng xử chuẩn mực thì vẫn còn tình trạng sinh viên có biểu hiện tiêu cực. Một số sinh viên trong khuôn viên nhà trường thì tỏ ra ngoan ngoãn, lễ phép nhưng ngoài trường học, trên mạng xã hội thì có biểu hiện vô lễ, xúc phạm thầy, cô giáo... Trước thực trạng chung đó, Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh vừa chú trọng giáo dục tri thức, vừa đề cao giáo dục văn hóa ứng xử. Tuy nhiên, tình trạng sinh viên vi phạm nội quy, quy chế và có thái độ, hành vi ứng xử không chuẩn mực, thiếu lễ phép với thầy, cô và cán bộ, viên chức; nghỉ học tự do, không trung thực trong học tập; cử chỉ, ngôn ngữ giao tiếp với bạn bè chưa phù hợp;... đã ảnh hưởng đến chất lượng đào tạo, tinh thần làm việc của cán bộ, viên chức và ý thức, thái độ học tập, rèn luyện của sinh viên. Để khắc phục tình trạng này cần có hệ thống biện pháp phù hợp nhằm nâng cao văn hóa ứng xử cho sinh viên, góp phần đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao cho nhà trường, tạo sự ổn định, phát triển bền vững của Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh.

2. NỘI DUNG

2.1. Văn hóa ứng xử và biểu hiện văn hóa ứng xử của sinh viên

Văn hóa ứng xử gắn liền với cuộc sống và nhận được sự quan tâm của các nhà khoa học nên có nhiều quan niệm về văn hóa ứng xử. Tác giả Nguyễn Thanh Tuấn nghiên cứu *Văn hóa ứng xử Việt Nam hiện nay*, thì “văn hóa ứng xử là hệ thống thái độ, hành vi để xử lý các mối quan hệ giữa người với người trên các căn cứ pháp lý và đạo lý nhằm thúc đẩy nhanh sự phát triển của cộng đồng, xã hội” (Tuấn. 2008). Như vậy, theo tác giả, để nhận diện những tác động của văn hóa ứng xử đến sự phát triển xã hội là cách con người giao tiếp với nhau; cách con người thể hiện thái độ, hành vi và thích ứng trong xã hội. Tác giả Phạm Minh Hạc nhận định: văn hóa ứng xử thể hiện lối sống, nếp sống, suy nghĩ, sự giao tiếp và cách ứng xử của con người đối với bản thân, với những người xung quanh, trong công việc và môi trường hoạt động giáo dục hằng ngày (Hạc. 2009). Dưới góc nhìn của doanh nghiệp, tác giả Phạm Xuân Nam cho rằng: văn hóa ứng xử là các mối quan hệ ứng xử giữa cấp trên với cấp dưới, giữa các đồng nghiệp với nhau, giữa con người với công việc, được xây dựng trên những giá trị chung của doanh nghiệp (Nam. 1996).

Như vậy, ứng xử là từ ghép gồm “ứng” và “xử”, theo đó, “ứng” là đối ứng, đối phó còn “xử” là xử thế, xử lý. Ứng xử là phản ứng của con người tại một tình huống cụ thể, đây là phản ứng có lựa chọn, tính toán tùy thuộc vào tri thức, kinh nghiệm, nhân cách và chịu sự tác động của suy nghĩ, tính cách cá nhân trong thời điểm nhất định, do đó, nếu cá nhân có lối sống, suy nghĩ thay đổi thì hành vi ứng xử cũng thay đổi theo. Ngoài ra, chuẩn mực văn hóa ứng xử cũng thay đổi theo từng giai đoạn lịch sử, ví dụ, giáo dục gia đình ở chế độ phong kiến thì tư tưởng cha mẹ đặt đâu con ngồi đấy đã không còn phù hợp với văn hóa ứng xử hiện nay.

Tác giả Trần Cao Nguyên trong nghiên cứu *Nâng cao văn hóa học đường cho sinh viên sư phạm các trường Đại học, Cao đẳng ở Nghệ An hiện nay* cho rằng văn hóa ứng xử trong học đường là vấn đề rất quan trọng có ảnh hưởng lớn đến chất lượng giáo dục và đào tạo của các cơ sở giáo dục đại học (Nguyên. 2011). Tác giả Phạm Minh Hạc nhận định: hệ thống các chuẩn mực giá trị giúp cán bộ quản lý, thầy cô và các em sinh viên có cách thức suy nghĩ, tình cảm, hành động tốt đẹp bộc lộ thông qua văn hóa ứng xử trong nhà trường và là nền tảng cho văn hóa dạy, văn hóa học và văn hóa thi cử (Hạc. 2009). Theo đó, các tác giả nhấn mạnh văn hóa ứng xử trong nhà trường cần chú trọng mối quan hệ ứng xử giữa thầy với thầy, giữa trò với trò và giữa trò với thầy. Các tác giả đề cao tinh thần dân chủ trong trường học, xem đó là chất keo gắn bó các thành viên để tạo nên sức mạnh tập thể. Theo các tác giả, muốn tạo động lực và niềm say mê học tập của sinh viên, thầy giáo phải không ngừng tích lũy, rèn luyện đạo đức để trở thành hình mẫu cho sinh viên noi theo. Kết quả nghiên cứu của *Giáo dục nếp sống văn hóa cho học sinh, sinh viên* của Ban Tuyên giáo Trung ương - Vụ Giáo dục và Đào tạo, dạy nghề cho rằng: thực tế nơi học đường luôn có hai mặt tích cực và hạn chế, tốt đẹp và xấu xa, do vậy, xây dựng văn hóa ứng xử học đường thực chất là một quá trình đấu tranh để bảo vệ và khẳng định những cái tiến bộ, đẹp đẽ, phù hợp với thời đại, đồng thời đấu tranh chống lại những biểu hiện tiêu cực, gian lận, kém ý chí vươn lên, thiếu tự giác, tự trọng (Ban Tuyên giáo Trung ương. 2014). Như vậy, cách ứng xử của mỗi cá nhân, cộng đồng sẽ phản ánh văn hóa cao hay thấp của cá nhân, cộng đồng đó.

Đề cập đến phát triển văn hóa học đường ở trường đại học từ thực tiễn trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh, tác giả Biên Quốc Thắng cho rằng ứng xử là một trong ba biểu hiện của văn hóa học đường, “ứng xử là một trong những biểu hiện của văn hóa học đường, là sự phản ứng của con người trước sự tác động, biểu hiện của người khác hay của các sự vật, hiện tượng với chính mình trong một tình huống nhất định” (Thắng. 2019) và khẳng định, những hành vi ứng xử của sinh viên ở trường đại học nếu thực hiện tốt sẽ góp phần xây dựng nên các thói quen, tạo tiền đề cơ bản để hòa nhập cộng đồng, xã hội.

Dù cách nhìn nhận khác nhau nhưng các tác giả đều chung nhận định: nước ta trong bối cảnh chuyển đổi của nền kinh tế, đời sống văn hóa, xã hội có những chuyển biến mạnh mẽ, sự giao tranh giữa cái cũ và cái mới, giữa truyền thống và hiện đại nên bên cạnh những điều tốt đẹp, tích cực, tiến bộ là sự nảy sinh những thói quen, hành vi xấu, điều này cần được nhận diện để loại trừ nhằm hướng đến sự văn minh, tích cực. Văn hóa ứng xử là cách ứng xử của con người đạt giá trị chuẩn mực chân, thiện, mỹ. Văn hóa ứng xử diễn ra hàng ngày, luôn gắn liền với sự phát triển của đời sống xã hội, là biểu hiện của sự phát triển xã hội nên cần chú ý đầy đủ đến giáo dục ứng xử văn hóa, trong đó có vai trò nêu gương. Còn ứng xử văn hóa là biểu hiện của giao tiếp, là cách con người lựa chọn để đối xử với nhau trong giao tiếp cho phù hợp, hiệu quả thể hiện qua thái độ, hành vi, cử chỉ, cách nói năng của con người nhằm đạt kết quả tốt trong mối quan hệ giữa

con người với con người. Ngoài ra, các tác giả còn có những nhận định chung, (i) ứng xử văn hóa học đường là một bộ phận của ứng xử văn hóa. Nếu như ứng xử văn hóa tồn tại trong một không gian rộng lớn, có tính bao quát toàn bộ xã hội thì ứng xử văn hóa học đường tồn tại ở phạm vi hẹp hơn, trong không gian trường học. (ii) ứng xử văn hóa học đường là hệ thống giá trị chuẩn mực được quy chuẩn trong trường học. Các quy chuẩn đó mong muốn con người điều chỉnh hành vi để đạt được, đồng thời cũng là những giá trị con người phải ra sức xây dựng, bảo vệ và phát huy ở trường học. (iii) chủ thể ứng xử học đường là các mối quan hệ giữa thầy với trò và các thành viên liên quan đến quá trình giáo dục và đào tạo. (iiii) mục đích của ứng xử văn hóa học đường là hướng các chủ thể tới những hành vi chuẩn mực, có giá trị góp phần nâng cao văn hóa học đường, từ đó nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo.

Như vậy, trường học là xã hội thu nhỏ với nhiều mối quan hệ đan xen, trong đó các giao tiếp, ứng xử phản ánh những giá trị cốt lõi của chuẩn mực đạo đức, trí tuệ, thẩm mỹ trong đối xử với con người. Bên cạnh đó, khi xã hội ngày càng phát triển thì những tệ nạn như ma túy, cờ bạc, cá độ bóng đá, bạo lực học đường... đã len lỏi vào môi trường giáo dục tác động đến các chuẩn mực giá trị, văn hóa truyền thống làm cho một bộ phận sinh viên có thái độ, ứng xử, giao tiếp lệch chuẩn cần chấn chỉnh.

Cho dù có nhiều cách hiểu khác nhau nhưng chung quy lại, văn hóa ứng xử là thể ứng xử thể hiện triết lý, lối sống, suy nghĩ, hành động của cộng đồng người trong việc ứng xử giữa con người với con người, giữa con người với tự nhiên. Hệ thống thái độ, hành vi của cá nhân và cộng đồng được xác định để xử lý một cách tối ưu các mối quan hệ dựa trên các chuẩn mực xã hội nhằm bảo tồn, phát triển cuộc sống cá nhân và cộng đồng, làm cho cuộc sống giàu tính người hơn. Ngoài ra, trong các nghiên cứu trên, các tác giả còn đề cập đến ứng xử của con người với tự nhiên và thực hành tiết kiệm và cụ thể hóa ứng xử văn hóa học đường ở trường học bao gồm các mặt ứng xử với thầy, cô; ứng xử với bạn bè, ứng xử với cán bộ viên chức, người lao động và ứng xử với môi trường (Trung. 2011) ...

2.2. Thực trạng văn hóa ứng xử của sinh viên tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh

Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh được nâng cấp từ Trường Cao đẳng Công nghiệp IV theo quyết định số 214/2004/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ. Hiện nay, Trường là một trong những cơ sở giáo dục đại học lớn tại Việt Nam, bao gồm Cơ sở chính tại Thành phố Hồ Chí Minh; Cơ sở Thanh Hóa và Phân hiệu Quảng Ngãi.

Về cơ sở vật chất, Trường có trên 500 giảng đường và phòng học, trên 350 phòng thí nghiệm và xưởng thực hành có trang thiết bị hiện đại, khu nội trú có sức chứa 8.000 người. Thư viện có trên 200.000 bản sách các loại và toàn bộ hoạt động trong Trường được tin học hóa. Hằng năm, Trường tuyển sinh đào tạo 43 nhóm ngành/ngành bậc đại học, 15 ngành trình độ thạc sĩ, 7 ngành trình độ tiến sĩ, trở thành cơ sở đào tạo cung cấp nguồn nhân lực có trình độ chuyên môn cao, kỹ năng nghề nghiệp giỏi tiếp cận với thực tiễn trong các lĩnh vực kỹ thuật, nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ cho đất nước. Năm 2020, trường được Tổ chức giáo dục QS xếp hạng 601+ các trường đại học tốt nhất khu vực châu Á và nằm trong nhóm 10 trường đại học hàng đầu của Việt Nam. Hiện tại, trường có 1.028 cán bộ, giảng viên có trình độ chuyên môn cao với quy mô đào tạo ngày càng phát triển (Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh. 2021).

Để nâng cao chất lượng đào tạo, văn hóa ứng xử rất được Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh quan tâm. Văn hóa ứng xử được thể hiện qua nhiều nội dung, ở đây tác giả chỉ đề cập tới văn hóa ứng xử của sinh viên với giảng viên, sinh viên với sinh viên và sinh viên trong các hoạt động tại trường.

Về khách thể nghiên cứu: Tác giả tiến hành khảo sát sinh viên đang theo học năm thứ nhất, năm thứ hai, năm thứ ba và năm thứ tư, phân theo các khối ngành, giới tính tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh năm 2021.

Về phương pháp nghiên cứu: Tác giả sử dụng phương pháp khảo sát trắc nghiệm thông qua công cụ SurveyMonkey. Khảo sát tổng số 681 sinh viên, trong đó 674 phiếu hợp lệ, 07 phiếu không hợp lệ (khảo sát bằng công cụ SurveyMonkey nhận diện được ID máy và không cho phép khảo sát 2 lần trên 1ID).

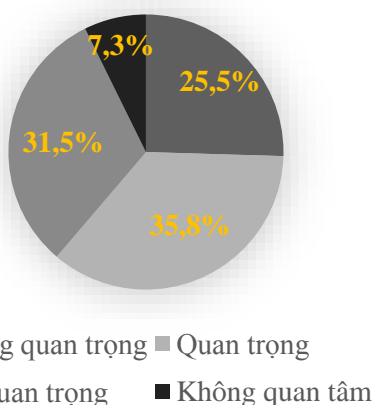
Quá trình khảo sát được tiến hành theo 2 bước: Bước 1: Tác giả viết thư trao đổi về mục tiêu khảo sát để sinh viên hình dung được nội dung và cách thực hiện, đảm bảo tính bảo mật thông tin cá nhân người khảo sát và tính trung thực của thông tin, sau đó gửi mẫu và tiến hành khảo sát; Bước 2: Nhận số liệu, xử lý số liệu (tính theo tỉ lệ %). Cụ thể sinh viên được khảo sát và kết quả khảo sát như sau:

BIỆN PHÁP NÂNG CAO VĂN HÓA ỨNG XỬ...

Bảng 1. Thống kê khối ngành, giới tính và năm sinh viên học được khảo sát tại Trường

STT	Khối ngành	Số sinh viên được khảo sát	Nam	Nữ	Sinh viên học năm thứ 1	Sinh viên học năm thứ 2	Sinh viên học năm thứ 3	Sinh viên học năm thứ 4
1	Kỹ thuật công nghệ	235	175	60	32	87	72	44
2	Kinh tế	318	107	211	66	145	79	28
3	Khoa học xã hội	121	44	77	12	47	44	18
Tổng số		674	326	348	110	279	195	90

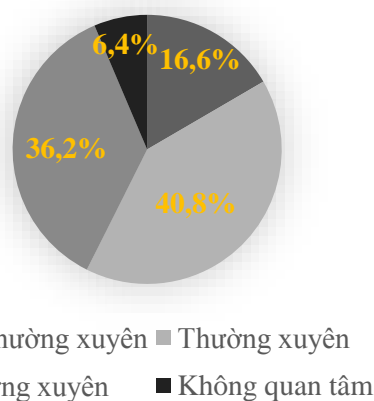
2.2.1. Nhận thức của sinh viên về vai trò của văn hóa ứng xử đối với sự phát triển của cá nhân và sự vững mạnh của Nhà trường

Hình 1. Kết quả khảo sát nhận thức của sinh viên về vai trò của văn hóa ứng xử

Như vậy, với trên 67% sinh viên xác định văn hóa ứng xử tại trường đại học quan trọng, thậm chí rất quan trọng đến sự phát triển cá nhân và sự vững mạnh của Nhà trường, đây là điểm tích cực cho thấy bản thân sinh viên đã nhận thức đúng đắn, rất đáng biểu dương. Tuy nhiên, vẫn còn 25,5% sinh viên cho rằng văn hóa ứng xử không quan trọng đối với sự phát triển cá nhân cũng như sự vững mạnh của nhà trường, đặc biệt có 7,3% sinh viên “không quan tâm”, đây thực sự là con số đáng báo động về thực trạng nhận thức vai trò của văn hóa ứng xử trong sinh viên hiện nay.

2.2.2. Mức độ thực hiện của sinh viên về các nội quy, quy định của nhà trường như đồng phục, nội quy lớp học, ý thức tham gia các hoạt động đoàn thể, bảo vệ tài sản nhà trường

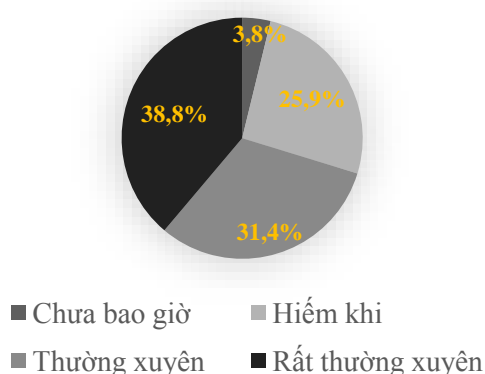

Hình 2. Kết quả khảo sát sinh viên về việc thực hiện nội quy, quy định trong Nhà trường

Với câu hỏi liên quan đến hành vi thì 77% sinh viên tham gia trả lời thường xuyên và rất thường xuyên thực hiện những quy định, nội quy, quy chế của nhà trường, có ý thức học tập và tham gia vào các hoạt động đoàn thể. Còn trên 20% số lượng sinh viên thờ ơ, không thường xuyên thực hiện, thậm chí không quan tâm thực hiện nội quy, quy định trong trường, điều này cần chấn chỉnh vì khi tham gia vào môi trường đại học, sinh viên phải thấy rõ quyền lợi cũng như trách nhiệm, nghĩa vụ của mình trong môi trường học tập, phát triển bản thân.

2.2.3. Mức độ vi phạm các nội quy, quy định về văn hóa ứng xử của sinh viên tại Trường

Sau khi liệt kê các nội dung như: nghỉ học không có lý do, đi học muộn, bỏ tiết, không đeo bảng tên, trang phục thiếu lịch sự, ăn quà trên lớp, không học bài, không làm bài ở nhà, dùng điện thoại trong giờ học vào việc riêng, nói chuyện trong giờ học, sử dụng tài liệu trong khi thi, thi hộ bạn, bỏ rác không đúng nơi quy định, nói tục trong giao tiếp với bạn, thiếu lễ phép đối với giảng viên, ngủ gật trong giờ học, tự ý ra vào lớp, cãi nhau, đánh nhau với bạn... sau đó đặt câu hỏi “*Anh (chị) có thường xuyên vi phạm các nội dung trên không?*”, kết quả sinh viên được khảo sát trả lời như sau:

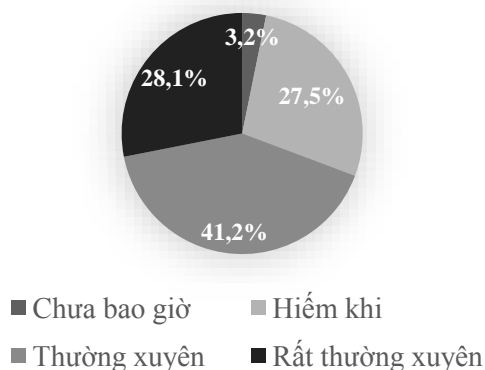

Hình 3. Kết quả khảo sát sinh viên về mức độ thường xuyên vi phạm các nội quy, quy định của Nhà trường

Như vậy, với câu hỏi thể hiện mức độ thường xuyên việc sinh viên có vi phạm các nội quy, quy định của nhà trường hay không thì có đến gần 1/3 số lượng sinh viên được khảo sát cho rằng họ chưa bao giờ hoặc hiếm khi vi phạm quy định nhà trường. Mặt khác, có đến 70,2% số lượng sinh viên thường xuyên hoặc rất thường xuyên vi phạm các nội quy, quy định của nhà trường. Đây là con số thật sự bất ổn trong môi trường sư phạm, nhất là giai đoạn hình thành, phát triển nhân cách cho sinh viên.

2.2.4. Về đánh giá của sinh viên đối với sinh viên khác về mức độ vi phạm văn hóa ứng xử học đường

Để có thông tin đánh giá của sinh viên đối với sinh viên khác về mức độ vi phạm quy định ứng xử văn hóa tại trường, với câu hỏi “*Đánh giá của bạn đối với sinh viên khác về việc vi phạm các quy định ứng xử văn hóa tại trường về các lĩnh vực: thái độ giao tiếp của sinh viên với giảng viên; thái độ của sinh viên với sinh viên; ý thức tham gia các hoạt động đoàn thể; ý thức bảo vệ tài sản nhà trường; ý thức giữ gìn an ninh trật tự; ý thức giữ gìn vệ sinh, cảnh quan, môi trường; ý thức thực hiện nội quy lớp học?*” sinh viên được khảo sát trả lời như sau:

Hình 4. Đánh giá của sinh viên đối với sinh viên khác về mức độ vi phạm quy định văn hóa ứng xử

Mặc dù khảo sát nhận định của sinh viên về sinh viên khác trong các thực hiện văn hóa ứng xử mang tính chủ quan, tuy nhiên, thông qua đó, bức tranh toàn cảnh trong cách nhìn nhận của sinh viên về văn hóa ứng xử và cách nhìn nhận của sinh viên về việc nghiêm túc thực hiện văn hóa ứng xử tại trường được bộc lộ rõ nét. Kết quả sinh viên trả lời không khả quan. Cụ thể, rất ít (3.2%) sinh viên nhận thức rằng sinh viên khác chưa bao giờ vi phạm quy định văn hóa ứng xử, con số trở nên báo động khi có đến 28,1%, tương đương với 190/674 sinh viên cho rằng các sinh viên khác rất thường xuyên vi phạm. Mặc dù thông tin này cần được tìm hiểu chuyên sâu nhưng số liệu nhận thức trên cho thấy, ở môi trường đào tạo văn hóa trình độ cao như trường đại học thì tình trạng nhận thức và hành vi ứng xử văn hóa cần được quan tâm cải thiện.

Như vậy, về tổng thể, đa số sinh viên Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh vẫn giữ được nét đẹp truyền thống trong đối nhân, xử thế. Sinh viên tự giác học tập, trau dồi kinh nghiệm, ứng xử cởi mở chân thành. Trường áp dụng phương pháp giảng dạy lấy người học làm trung tâm, do đó sinh viên được tự do đưa ra quan điểm, suy nghĩ, bày tỏ cá tính, thể hiện cái "tôi" của bản thân mà vẫn giữ được các chuẩn mực tôn sư trọng đạo, lễ phép với thầy, cô giáo. Trong các hoạt động của nhà trường như Lễ khai giảng, triển lãm, ngày sách, hội chợ việc làm, các cuộc thi... sinh viên đã ý thức được vị trí của mình nên tự giác tham gia. Quá trình tham gia các hoạt động đoàn, hội, sinh viên thể hiện ý thức trong việc tự dọn dẹp phần túi, vỏ đồ ăn, nước uống, hay dọn dẹp vải vụn, đồ cơ khí trong các phòng học thực hành. Cùng với nhà trường, sinh viên thực hiện tốt công tác 5S (sàng lọc, sắp xếp, sạch sẽ, sẵn sàng, sẵn sàng) đây là kết quả của quá trình nhận thức, tình cảm, ý chí, niềm tin của sinh viên; là yếu tố làm tăng giá trị thương hiệu của Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh, mang lại hiệu quả truyền thông đối với doanh nghiệp và xã hội.

Từ những số liệu trên, bước đầu có thể nhận thức rằng sinh viên vi phạm văn hóa ứng xử bởi những nguyên nhân sau: (i) Do nhận thức về văn hóa ứng xử còn hạn chế. Hành vi ứng xử nơi công cộng của sinh viên có sự giao thoa giữa văn hóa phương Đông và văn hóa phương Tây; giữa những yếu tố hiện đại và truyền thống. Với sự bùng nổ của thiết bị công nghệ, môi trường đại học được bồi đắp kiến thức đa chiều nên sinh viên có cơ hội tiếp xúc với nhiều luồng tư tưởng mới. Tuy nhiên, do nhận thức còn hạn chế, chưa nhiều kinh nghiệm nên sinh viên tiếp nhận kiến thức không có chọn lọc, manh mún, chưa phù hợp, dẫn đến kết quả là một bộ phận sinh viên có tư tưởng sống nhanh, sống gấp, tự cho rằng bản thân mình là trung tâm nên sinh ra thói tự kiêu, tự cao tự đại, chỉ muốn mọi người làm theo ý mình. Những ứng xử mất lịch sự, thiếu tôn trọng của sinh viên không còn là hiện tượng lẻ tẻ, gây nên hậu quả tai hại. Ngoài ra, hành vi ứng xử thô lỗ, cộc cằn còn ảnh hưởng tới trật tự an ninh nơi công cộng. (ii) Các quy định, quy chế chưa gắn với kiểm tra, giám sát, khen thưởng, xử phạt. Do ảnh hưởng từ nền giáo dục chỉ coi trọng giáo dục tri thức, đào tạo kỹ năng nghề nghiệp mà xem nhẹ giáo dục và bồi dưỡng nhân cách, đạo đức chuẩn mực khiến cho nhiều sinh viên buông lỏng kỉ luật, ham hưởng thụ, mất định hướng giá trị tốt đẹp. Mặt khác, việc một vài thầy, cô thiếu nghiêm khắc cũng khiến sinh viên có suy nghĩ lệch lạc. Đây là những yếu tố làm ảnh hưởng tiêu cực đến văn hóa ứng xử tại trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay. (iii) Sinh viên chưa tự giác thực hiện văn hóa ứng xử. Xu thế hội nhập toàn cầu, sự tác động của nền kinh tế thị trường... khiến sinh viên chỉ quan tâm đến sở thích của mình, đề cao cái tôi cá nhân một cách khắp khiêng, do đó, nội quy, quy định trong trường học được sinh viên thực hiện một cách gượng ép nên chưa hình thành thói quen cư xử văn hóa học đường nơi sinh viên.

2.3. Một số biện pháp nhằm nâng cao văn hóa ứng xử cho sinh viên Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh

Thứ nhất, nâng cao nhận thức văn hóa ứng xử cho sinh viên

Mục đích của giải pháp này là nâng cao nhận thức đúng đắn về văn hóa ứng xử học đường, tạo sự đồng thuận, thống nhất thực hiện của sinh viên. Để thực hiện giải pháp này phải kết hợp 3 nội dung:

Một là, tuyên truyền, giáo dục và phát huy vai trò của dư luận xã hội trong việc nâng cao nhận thức về vị trí, vai trò, tầm quan trọng của ứng xử văn hóa trong trường đại học. Bên cạnh tuyên truyền về các quan điểm, đường lối của Đảng, cần có các biện pháp mềm dẻo các yếu tố văn hóa ứng xử thấm sâu vào suy nghĩ và hành động của sinh viên. Lồng ghép nội dung của các quy định về văn hóa ứng xử trong quá trình đào tạo để sinh viên có cơ hội trao đổi, thực hành. Việc thực hiện nâng cao nhận thức văn hóa ứng xử sẽ giúp sinh viên phát triển toàn diện, công bằng và bền vững.

Hai là, phối hợp giữa nhà trường với chính quyền, gia đình và xã hội trong giáo dục văn hóa ứng xử cho sinh viên. Công tác truyền thông có trách nhiệm truyền bá, phổ cập rộng rãi các yếu tố văn hóa giúp cho sinh viên nhận thức, ứng xử với nhau một cách thân thiện, khoan dung và tích cực. Ngoài ra, các Chi bộ,

Khoa, các Trung tâm, phòng ban cần phối hợp chặt chẽ với phòng công tác sinh viên, giáo viên chủ nhiệm, cố vấn học tập, cán bộ lớp trong công tác tuyên truyền định hướng văn hóa ứng xử cho sinh viên. Tuyên dương hành vi đẹp, phê bình mang tính cảnh báo, răn đe hành động xấu, coi đó là nhiệm vụ trọng tâm trong bồi dưỡng, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng nhu cầu xã hội hiện nay.

Ba là, tăng cường vai trò lãnh đạo của cấp ủy Đảng, Ban Giám hiệu nhà trường, phát huy vai trò của Đoàn thanh niên, Hội sinh viên vào hoạt động giáo dục ứng xử. Đề cao tinh thần tự giác, dân chủ, hướng tới mục tiêu, nguyên tắc của nhà trường. Đảng ủy, Ban giám hiệu, các Khoa, Trung tâm phải nhận thức được tầm quan trọng và tính cấp thiết của việc giáo dục văn hóa ứng xử nói chung và văn hóa ứng xử trong sinh viên nói riêng. Nhà trường đã ban hành quy định, nội quy về giao tiếp, ứng xử trong môi trường giáo dục đại học thì quy định này cần được phổ biến thường xuyên và áp dụng rộng rãi. Tổ chức kiểm tra, giám sát và tổng kết công tác thực hiện văn hóa ứng xử học đường, tổ chức các hoạt động, phong trào thi đua ứng xử văn hóa thông qua các hoạt động như thi sinh viên thanh lịch, các phong trào nói lời hay làm việc tốt, mỗi ngày một hành động đẹp...

Bốn là, nâng cao vai trò của đội ngũ giảng viên, kết hợp giảng dạy kiến thức chuyên môn với tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống cho sinh viên, khơi dậy ý thức tự giác của sinh viên trong quá trình tự giáo dục nhằm nâng cao chất lượng giáo dục đào tạo. Bên cạnh việc thể hiện năng lực chuyên môn, đổi mới phương pháp giảng dạy thì hành vi, thái độ giảng viên phải chuẩn mực. Giảng viên đóng vai trò là người gợi mở, định hướng, cố vấn để sinh viên chủ động, tích cực chiếm lĩnh tri thức và hình thành hành vi ứng xử văn hóa. Bên cạnh đó, giảng viên phải gương mẫu về đạo đức, lối sống và là tấm gương về văn hóa ứng xử để sinh viên noi theo.

Thứ hai, đổi mới nội dung, phương pháp, hình thức giáo dục để nâng cao thực hiện nội quy, quy định về văn hóa ứng xử của sinh viên tại trường

Hằng ngày, sinh viên phải đổi mới, ứng phó với rất nhiều tình huống trong cuộc sống, học tập. Điều quan trọng nhất là việc ứng xử phải phù hợp, thông minh, khôn khéo, tế nhị, thấu tình và đạt lý tùy thuộc vào từng trường hợp cụ thể. Muốn thực hiện được điều đó cần phải có nội dung, phương pháp, hình thức, phương tiện ứng xử phù hợp.

Nội dung, phương pháp tiếp cận giáo dục ứng xử văn hóa học đường phải phù hợp với mục đích giáo dục đại học. Các chuẩn mực, quy tắc đạo đức, nhân văn cần được giữ gìn, tôn trọng nhưng cần chú trọng xây dựng, xác lập các tiêu chí về ứng xử văn hóa học đường dựa trên các quy định trong trường đại học hiện đại. Môi trường đại học là nơi sinh viên được tạo điều kiện để thể hiện tất cả những khả năng, năng lực của mình, do đó sinh viên cần được thể hiện thái độ, quan điểm, nhận thức của mình thông qua các hoạt động học tập, nghiên cứu và phong trào. Tuy nhiên, tất cả những hoạt động, hành động, hành vi ứng xử đó phải đúng chuẩn và bộc lộ được tính thẩm mỹ, hiện đại, văn minh. Bên cạnh đó, phải phát huy hệ thống giá trị cốt lõi của nhà trường (truyền thống và hiện đại), những quy tắc ứng xử chuẩn mực, những quy định thành văn, bất thành văn trong nhà trường để đạt mục tiêu ứng xử văn hóa, xây dựng trường học lành mạnh, tạo các mối quan hệ thân thiện và nâng cao chất lượng giáo dục, phát triển thương hiệu của nhà trường.

Các hình thức thực hiện giáo dục ứng xử của nhà trường cần đa dạng, gần gũi với sinh viên. Cụ thể, thông qua các hoạt động thường niên của nhà trường như chào đón tân sinh viên, chia sẻ của sinh viên khóa trước, đại nhạc hội, câu lạc bộ học tập... thì các tổ chức phụ trách đều có thể giao cho sinh viên cùng tham gia. Ban giám hiệu, các Khoa, Trung tâm, phòng ban hỗ trợ sinh viên nâng cao kỹ năng, khả năng tự tổ chức, thích nghi và phát huy tinh thần tuổi trẻ. Trong các hoạt động, mọi chủ thể tham gia từ người học đến nhà quản lý, giáo viên, nhân viên đều phải tuân thủ pháp luật của nhà nước, qui định, nội quy của nhà trường. Áp dụng các hình thức đánh giá, biểu dương, khen thưởng kịp thời đối với những gương tốt về thực hiện ứng xử văn hóa. Xử lý nghiêm khắc những thành viên có hành vi ứng xử vi phạm đạo đức, lối sống. Việc rèn luyện lối sống, đạo đức và nhân cách phải thực hiện thường xuyên nhằm góp phần xây dựng, phát triển văn hóa ứng xử học đường vững mạnh, đáp ứng nhu cầu về nguồn nhân lực chất lượng cao trong trường đại học. Ngoài ra, cần tạo kênh truyền thông cho sinh viên chia sẻ các bài viết hay, hành động đẹp, chia sẻ kiến thức, kỹ năng mình học được cho các bạn trong trường. Tạo sân chơi bổ ích, tăng tính thi đua, cạnh tranh lành mạnh giữa các khoa, các lớp, các ngành và các sinh viên thông qua các cuộc thi như Olympic, thể thao, thi tay nghề. Khuyến khích sinh viên nghiên cứu khoa học, tham gia hội thảo để tiếp xúc với nhiều môi trường khác nhau, trải nghiệm thực tế qua đó thể hiện khả năng và phát triển bản thân.

Thứ ba, phát huy vai trò của sinh viên để hạn chế tình trạng vi phạm văn hóa ứng xử học đường

BIỆN PHÁP NÂNG CAO VĂN HÓA ỨNG XỬ...

Sinh viên là chủ thể chính thực hiện ứng xử học đường nên trong các mối quan hệ giữa sinh viên với sinh viên cần có thái độ tôn trọng, chân thành, thân thiện, thẳng thắn phê bình, góp ý, kiên quyết đấu tranh với những biểu hiện sai trái, tiêu cực. Việc đoàn kết, cởi mở, cảm thông, chia sẻ sẽ xây dựng được mối quan hệ lành mạnh để giúp đỡ nhau cùng tiến bộ. Tránh tình trạng ganh ghét, đố kỵ, xích mích, bè phái, mất đoàn kết, phản ánh sai sự thật làm tổn thương lẫn nhau, bao che khuyết điểm, chạy theo thành tích. Trong học đường, sinh viên sử dụng ngôn từ trong sáng, không nói tục, chửi bậy và có hành vi, cử chỉ đúng mực; biết nhận lỗi và sửa lỗi khi sai sót.

Đối với cán bộ, giảng viên, nhân viên trong trường thì sinh viên phải có thái độ kính trọng, lễ phép, từ hành vi chào hỏi đến ngôn ngữ xưng hô thể hiện sự "tôn sư, trọng đạo". Khi bày tỏ ý kiến và nguyện vọng cá nhân, sinh viên cần có thái độ tích cực, thẳng thắn, chân thành, trung thực và mang tính xây dựng. Tránh những hành vi vi phạm phẩm chất đạo đức, làm xấu mối quan hệ thầy - trò. Mạnh dạn đấu tranh làm sáng tỏ hành vi trù dập, đe dọa với người học. Sinh viên thực hiện nghiêm túc các quy chế, quy định của Nhà trường, tìm hiểu về lịch sử, truyền thống để biết rõ hơn về môi trường bản thân đang học tập, từ đó có ý thức tự giác, chủ động tham gia thảo luận, tranh luận trên lớp, hoàn thành tốt và đúng thời hạn các bài tập được giao, tích cực vận dụng sáng tạo kiến thức vào thực tế cuộc sống. Việc trung thực, nghiêm túc trong học tập và rèn luyện, tránh gian lận trong thi cử dưới mọi hình thức của sinh viên vừa thể hiện sự tôn trọng giảng viên, vừa thể hiện sự tôn trọng kiến thức và tôn trọng chính bản thân sinh viên. Thực hiện được giải pháp này sinh viên sẽ hoàn thiện kỹ năng sống và học tập trong môi trường đại học.

3. KẾT LUẬN

Học đường là môi trường quan trọng, thuận lợi để rèn luyện nhân cách cho sinh viên. Trong môi trường học đường sinh viên được giáo dục lối sống có hoài bão, có lý tưởng tốt đẹp, do đó, những tri thức phải chuyên hóa thành hành động ứng xử văn minh, hiện đại và lưu truyền cho thế hệ sau. Người có văn hóa ứng xử thường khiêm tốn, giản dị, biết mình - hiểu người, không đề cao chiến công cá nhân cũng không chấp nhận tinh thần chủ bại, tự khé mình vào những khuôn thước của cuộc đời. Loại người tiến bộ luôn coi trọng văn hóa ứng xử, coi đó là một tiêu chuẩn về trí tuệ, tài năng và vẻ đẹp của tâm hồn.

Văn hóa ứng xử thúc đẩy sự phát triển những giá trị tích cực, khắc phục, loại bỏ những mặt tiêu cực. Đối với sinh viên còn ngồi trên ghế nhà trường cần ứng xử văn hóa, rèn luyện kỹ năng học hỏi, cầu thị, tìm thấy cái tốt đẹp ở người khác để noi theo và chấp nhận sự khác biệt như một điều mới mẻ để học tập. Sau mỗi thành công, sinh viên cần phải tiếp tục nỗ lực, rèn luyện, phấn đấu, vượt qua những khó khăn, thử thách để tiến bộ. Rèn luyện được văn hóa ứng xử sẽ giúp sinh viên thuận lợi trong công việc, học tập và cuộc sống, tạo động lực cho họ vượt qua những khó khăn, thử thách dần tiến tới thành công.

Văn hóa ứng xử học đường tại Trường đại học công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh thời gian qua đã đạt được những giá trị nhất định, trở thành nhân tố quan trọng góp phần tạo nên thương hiệu, sự phát triển của nhà trường. Tuy nhiên, để sinh viên hình thành lối ứng xử văn minh, lịch sự, cần thực hiện đồng bộ các biện pháp nêu trên, trong đó chú trọng tuyên truyền, giáo dục về đạo đức, thống nhất phối hợp giữa gia đình, nhà trường và xã hội trong việc hình thành nhân cách, trang bị những kỹ năng và lối sống đẹp cho sinh viên. Các biện pháp giáo dục phải được vận dụng linh hoạt, hệ thống, bài bản để vừa đáp ứng nhu cầu mở rộng văn hóa, vừa đảm bảo chuẩn mực đạo đức. Ngoài ra, cần có những chế tài xử phạt nghiêm minh trước những hành vi sai trái, đồng thời tuyên dương những tấm gương tốt, những hành động đẹp nhằm khích lệ sinh viên sống đúng đạo đức truyền thống dân tộc.

Bài báo khái quát lý luận về văn hóa học đường, khảo sát tìm hiểu thực trạng văn hóa học đường tại trường Đại học Công nghiệp thành phố Hồ Chí Minh, phân tích, luận giải số liệu, trên cơ sở đó đề xuất ba nhóm biện pháp nhằm nâng cao văn hóa ứng xử học đường cho sinh viên tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay nhằm góp phần nâng cao đào tạo nguồn nhân lực trong bối cảnh hội nhập quốc tế, đảm bảo đúng tinh thần Nghị quyết số 29-NQ/TW khóa XI về giáo dục nhân cách, đạo đức, lối sống, kiến thức pháp luật và ý thức công dân cho sinh viên Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Anh, H. T. (2015). Thực trạng và biện pháp giáo dục văn hóa học đường cho sinh viên Trường Đại học Hồng Đức. *Tạp chí Giáo dục*, Số 369
- Ban Tuyên giáo Trung ương - Vụ giáo dục và Đào tạo, d. n. (2014). *Giáo dục nếp sống văn hóa cho sinh viên*. Hà Nội: Chính trị quốc gia

- Ban, L. G. (2014). *Giá trị văn hóa truyền thống dân tộc với việc xây dựng nhân cách sinh viên Việt Nam hiện nay*. Hà Nội: Chính trị quốc gia.
- Phủ, C. (n.d.). *Nghị định số 72/2015/DN-CP: Quy định tiêu chuẩn phân tầng khung xếp hạng và tiêu chuẩn xếp hạng cơ sở giáo dục đại học*.
- Hạc, P. M. (2009). Văn hóa học đường: Khái niệm và việc xây dựng thông qua giáo dục giá trị. *Tạp chí nghiên cứu con người*. Số 2.
- Lâm, T. T. T. (2017). *Hiệu quả giáo dục văn hóa học đường cho sinh viên các trường đại học ở Hà Nội hiện nay*. Luận án tiến sĩ, Học viện Báo chí & tuyên truyền, Hà Nội.
- Long, N. T. (2012). *Nâng cao năng lực cạnh tranh của Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh*. Đề tài cấp cơ sở, Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh.
- Nam, P. X. (1996). Văn hóa kinh doanh. *Khoa học xã hội*, Tr. 34.
- Nguyễn, T. C. (2011). Nâng cao văn hóa học đường cho sinh viên các trường cao đẳng ở Nghệ An hiện nay. *Tạp chí giáo dục*. Số 258.
- Chính phủ. (2012). *Chiến lược phát triển bền vững Việt Nam giai đoạn 2011-2022*. (2012, 4 12). Quyết định số 432/QĐ-TTg, Hà Nội.
- Chính phủ. (2018). *Xây dựng văn hóa ứng xử trong trường học giai đoạn 2018- 2025*. Quyết định số 1299/QĐ-TTg, Hà Nội.
- Thắng, B. Q. (2019). *Phát triển văn hóa học đường ở trường đại học từ thực tiễn Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh*. Thành phố Hồ Chí Minh: Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh.
- Trung, P. N. (2011). *Văn hóa học đường*. Hà Nội: Chính trị - Hành chính.
- Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh. (2021). *Báo cáo Tổng kết công tác năm 2020 và phương hướng nhiệm vụ năm 2021*.
- Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh. (2021). *Quyết định về việc ban hành Nội quy học đường của Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh*. Quyết định số 589/QĐ-ĐHCN
- Tuấn, N. T. (2008). *Văn hóa ứng xử Việt Nam hiện nay*. Tr. 36-73. Hà Nội: Từ điển bách khoa và Viện Văn hóa Hà Nội.

MEASURES TO ENHANCE CULTURAL BEHAVIOR FOR STUDENTS OF INDUSTRIAL UNIVERSITY OF HO CHI MINH CITY

BÙI THỊ HẢO

*Faculty of political science theory, Industrial University of Ho Chi Minh City
buiythhao@iuh.edu.vn*

Abstract. Cultural behavior has the role of transmitting human values, training personality, and educating the young generation. At the Industrial University of Ho Chi Minh City, while the majority of students lead a pure and civilized lifestyle, there is still a large number of students whose behavior and attitude are not standard, affect the personal image and reputation of the school. In order to improve the school's quality and brand for society, Industrial University of Ho Chi Minh City focuses on providing knowledge and building a school cultural behavior. The article summarizes the theory of school cultural behavior, surveying 674 students studying at the university to get data to analyze the status of students' behavior, find out the causes of unethical behaviors and attitudes, from that, propose three groups of measures to improve school behavior for students at the Industrial University of Ho Chi Minh City nowadays.

Keywords. Cultural behavior, school behavior, Industrial University of Ho Chi Minh City.

Ngày nhận bài: 13/05/2022

Ngày chấp nhận đăng: 01/08/2022